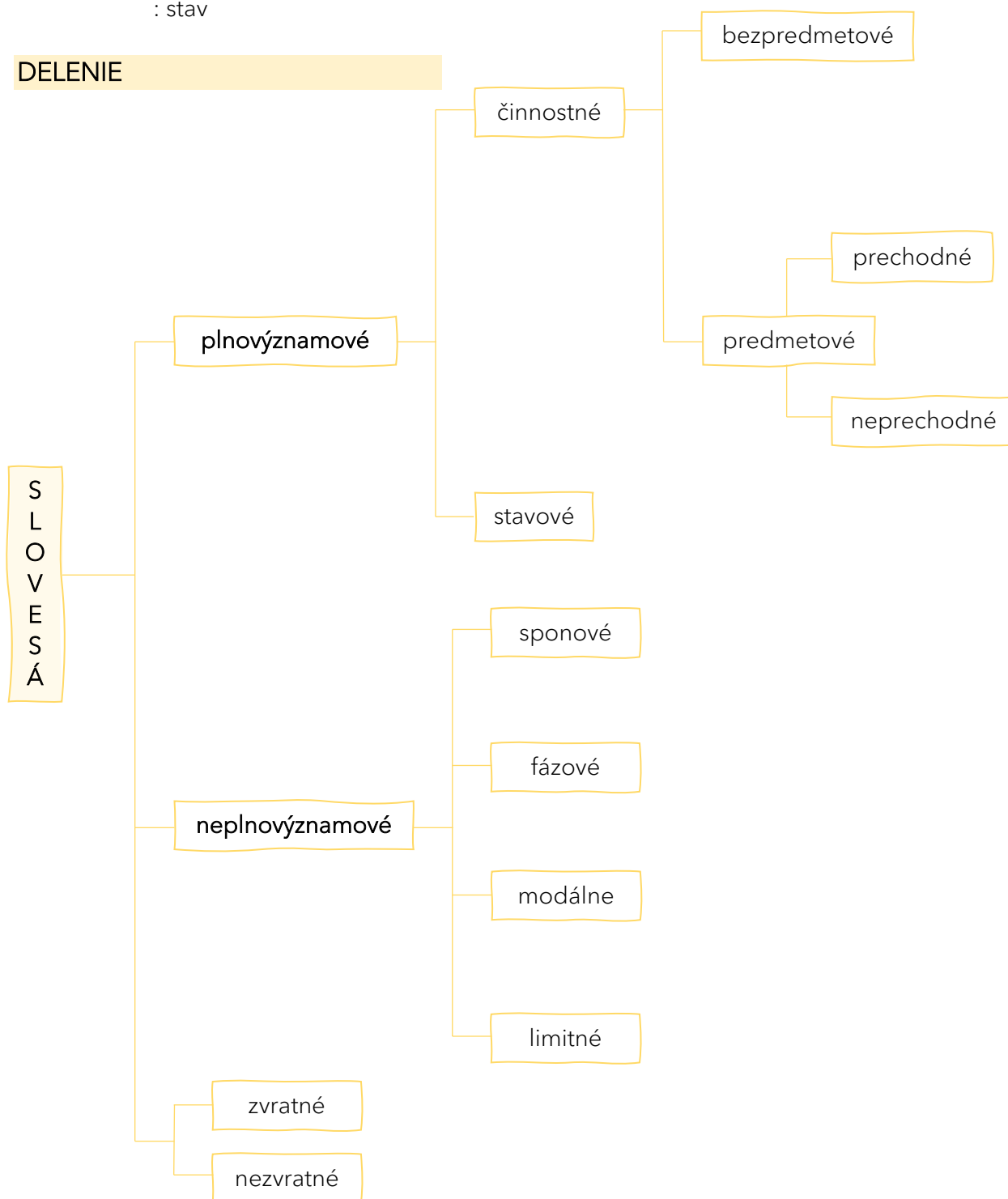

SLOVESÁ

- o zväčša plnovýznamové
- o ohybné
- o vyjadrujú: dej
  - : činnosť
  - : stav

DELENIE

Plnovýznamové slovesá

- **činnostné** - podmet vykonáva dej
  - : *mama varí*
  - : *žiak píše*
  - **predmetové** - vo vete sa spájajú s predmetom
    - **prechodné** - sloveso sa spája s predmetom v akuzatíve
      - : *jem chlieb*
    - **neprechodné** - sloveso sa spája s predmetom v inom páde
      - : *snívam o chlebe*
  - **bezpredmetové** - vo vete sa nespájajú s predmetom
    - spájajú sa s príslovkovým určením
      - : *ísť po ceste*
- **stavové** - podmet je dejom zasiahnutý
  - dej vyjadrený slovesom sa uskutočňuje bez pričinenia podmetu
    - : *dieťa rastie*
    - : *ruža kvitne*

Neplnovýznamové slovesá

= *pomocné*

- nadobúdajú svoj význam až po spojení s inými slovnými druhmi
- **sponové** = byť
  - = stať sa
    - : *Budem písať.*
    - : *Boli sme sa kúpať.*
  - svoj plný význam zvažajne nadobúdajú v spojení s podstatným alebo prídavným menom (*stane sa študentom, bude najlepší, ...*)
  - = cítiť sa (*cíti sa lepšie*)
  - = javiť sa (*javí sa dobrým*)
  - = robiť sa (*robí sa vzdelaným*)
- **fázové** = začať
  - = skončiť
  - = prestať
  - vyjadrujú fázu deja (začne, prebieha, skončí)
  - spájajú sa s neurčitkom plnovýznamových slovies alebo so slovesom *byť*
    - : *začal písať*
    - : *prestal byť úprimný*
- **modálne** = môcť
  - = musieť
  - = chcieť
  - v spojení s neurčitkom plnovýznamových slovies pridávajú významový odtienok: chcenia (*nechcem ísť*)

- : nevyhnutnosti (*musím ísť*)
- : prinútenia (*musíš ísť*)
- : povinnosti (*mám napísať*)
- : možnosti (*môžem napísať*)

- o **limitné** = ísť
= mať
- v spojení s neurčitkom plnovýznamových slovies vyjadrujú stav pred skončením deja
: *išlo mi srdce vyskočiť*
: *išlo ma rozhodiť*

GRAMATICKÉ KATEGÓRIE

- : osoba
- : číslo
- : čas
- : slovesný spôsob
- : slovesný rod
- : slovesný vid

Čas

- o **prítomný** = *présent*
- vyjadruje dej, ktorý sa práve odohráva alebo pretrváva aj do budúcnosti
: *čítam knihu*
: *robia si úlohy*
- o **minulý** = *préteritum*
- vyjadruje deje, ktoré sa už odohrali v minulosti
: *čítal knihu*
: *robili si úlohy*
- o **budúci** = *futúrum*
- vyjadruje deje, ktoré sa ešte len odohrajú
: *budem čítať knihu*
: *budú si robiť úlohy*

Spôsob

- o **oznamovací** - oznamuje, že dej prebiehal, prebieha alebo bude prebiehať
- veta môže byť aj opytovacia
: *Napísala som list.*
: *Bude dnes pekné počasie?*
- o **podmieňovací** - časticou *by* vyjadruje podmienku uskutočnenia deja
: *Rada by som prišla.*
: *Chcela by som začať čítať.*

- **rozkazovací** - vyjadruje požiadavku, žiadosť, príkaz, ...
  - : *Nebehajte po chodbách!*
  - : *Podaj mi pohár!*

  - : viesť - vedú → ved', vedme
  - sloveso, ktorého základ sa končí na *d, t, n, l*
  - spoluhláska sa zmäkčuje

  - : zaťať - zatnú → zatni, zatnime
  - sloveso, ktorého základ sa končí na ťažko vysloviteľnú spoluhláskovú skupinu
  - ku slovtvornému základu sa pridáva *i*

  - : chytať - chytajú → chytaj, chytajme
  - sloveso, ktorého základ končí na inú spoluhlásku ako *d, t, n, l*
  - slovo ostáva bez zmeny

  - : umyť - umyjú → umy, umyte
  - sloveso, ktorého základ končí na *j*, pred ktorým je *i/y*
  - spoluhláska *j* vypadáva

  - : jeść → jedz, jedzte
  - : vedieť → vedz, vedzte

Slovesný rod

- **činný** - podmet vykonáva dej
  - : *Večer pozeráme filmy.*
  - : *Chlapci hrajú futbal.*
- **trpný** - podmet je dejom zasiahnutý
  - : *Večer sa pozerajú filmy.*
  - : *Futbal sa hrá na dvore.*

Slovesný vid

- **dokonavý** - dej je ukončený, neopakuje sa
  - : *Napísal som úlohu.*
  - : *Kúpim si mlieko.*
- **nedokonavý** - dej nie je ukončený alebo sa opakuje
  - : *Chodievam kupovať mlieko.*
  - : *Robievam úlohy.*
- **vidové dvojice**: *robiť* → *urobiť*
  - : *volať* → *zavolať*
  - vidovú dvojicu je možné utvoriť len od nedokonavého slovesa

SLOVESNÝ TVAR

- **jednoduchý** - vyjadrený jedným slovom
  - : *sedíme*
  - : *čítam*
- **zložený** - vyjadrený viacerými slovami
  - : *chcem prísť*
  - : *budem čítať*
- **určitý** - dajú sa určiť gramatické kategórie
- **neurčitý** - nedajú sa určiť všetky gramatické kategórie
.....
- **neohybné** - neurčitok (*volať, byť*)
  - prechodník (*čítajúc, sledujúc*)
- **ohybné** - činné prídavné príslovie prítomné (*čítajúci, sledujúci*)
  - činné prídavné príslovie minulé (*volavší, privolavší*)
- **trpné prídavné príslovie** - iba od nedokonavých sloves
  - : *volaný*
  - : *nazývaný*
  - : *skúšaný*
- **slovesné podstatné meno**: *bytie*
  - : *volanie*
  - : *státie*

PRAVOPIS SLOVIES

- v prípone slovesných tvarov píšeme vždy *i/í*, okrem:
  - trpného prídavného príslovie singularu (*upečený, uvarený*)
  - rozkazovacieho spôsobu sloves odvodených od vybraných slov (*Umy! Skry!*)
- záporný tvar slovesa *byť* tvoríme pomocou častice *nie* (*nie som sklamaná*)
- záporný tvar iných sloves tvoríme pomocou predpony *ne-* (*nebola som tam*)

Rytmické krátenie

- neplatí v týchto prípadoch:
  - neurčitok a tvary prítomného času sloves ako *zmúdražiť, zmeravieť*
  - prípona 3. osoby plurálu prítomného času *-ia* (*chvália, pália*)
  - prípona prechodníka *-iac* (*chváliac, páliac*)
  - prípona činného prídavného príslovie prítomného *-iaci* (*chváliaci, páliaci*)
  - opakovacie slovesá ako *trápievať, chválievať*

Vykanie

- sloveso musí byť vždy v množnom čísle
- prídavné mená, zámená, radové číslovky, trpné prídavné a slová *rád, sám, vinen, hoden* ostávajú v singulári

- *Pani učiteľka, mohli by ste ma ospravedlniť?*
- *Pán učiteľ, mohli by ste nám to vysvetliť?*
- *Pán sused, ste rád, že nebudete na Vianoce sám?*
- *Boli by ste taká dobrá?*